

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SÖZCÜK DAĞARCIĞINI GELİŞTİRME TEKNİKLERİ

Yard. Doç. Dr. Duygu UÇGUN*

ÖZ:Yabancı dil bilmek bugünün şartlarında bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Çünkü, milletler arasındaki iletişimin boyutu her geçen gün genişlemektedir. Türkçe de yabancılar için dünya dilleri arasında öğrenilmek istenen diller arasındadır. Bu istek hem ilgiden hem de iş ve eğitim alanlarında Türkiye'nin tercih edilmesiyle ortaya çıkan zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak teknikler iyi belirlenmeli, bir medeniyet ve kültür dili olan Türkçe doğru ve etkili yollarla öğretilmelidir. Uygulanacak teknik ne kadar iyi olursa dil öğretimi de aynı oranda başarılı olur. Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimini daha etkin hâle getirecek teknikler önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler:Yabancı dil, ana dili, teknik, çoklu zekâ.

Improving Vocabulary Techniques for Teaching Turkish to Foreigners

ABSTRACT: In today's conditions knowing a foreign language is a requirement. Because the dimensions of international communication is expanding day by day. Turkish is among the world languages which are wanted to be learned by foreigners too. This is because of both interest and obligatory caused by Türkiye's being preferred at the fields of education and business. The methods and techniques that will be used for teaching Turkish to foreigners should be carefully determined. As a cultural language Turkish should be teach by right and effective methods and techniques. Language teaching would be successful as much as the method and techniques which are used is good. In this study methods and techniques which will help more effective Turkish teaching have been suggested.

Key Words: Foreign language, mother tongue, method, technique and multiple intelligence.

* Niğde Üni. Eğt. Fak. Türkçe Eğitimi Böl., **El-mek:** duyguucgun@yahoo.com

Giriş

Beyin, sağ ve sol lob olarak adlandırılan iki bölümden oluşur. Beynin bu bölümlerinin farklı işlevleri vardır. Beynin vücudu yönetmesi ve yönlendirmesi, çaprazlama şeklinde olmaktadır. Yani beyin sağ yarısı vücudun sol tarafını yönetirken vücudun sağ tarafının yönetimi beyin sol yarısının kontrolindedir. Bu bölümlerin fonksiyonlarının bilinmesi dil öğretiminde kullanılacak tekniklerin belirlenmesini de kolaylaştırmaktadır.

Yapılan araştırmalar, etkili bir öğrenme ve kalıcı bir hafıza gücü için, öğrenme esnasında beyin her iki lobunun da öğrenme faaliyetlerinin içine sokulması gerektiğini göstermektedir. Çünkü her iki lob, birbirini tamamlayan fonksiyonlara sahiptir (Duyar, 1996).

Çoklu Zekâ Kuramına Göre Dil Öğretimi

Zekâ, insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamıdır (TDK, 1988). 20. yüzyılın son çeyreğinde Howard Gardner, zekâyı çoğul bir anlayış getirmiştir. Gardner, klasik zekâ anlayışını benimseyenlerin aksine zekânın daha geni daha evrensel ve daha zengin bir yapıda olduğunu savunur. Gardner, zekâyı “bir kişinin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme veya günlük ya da meslekî hayatında karşılaştığı bir problemi etkin ve verimli bir şekilde çözebilme yeteneği” şeklinde tanımlamaktadır (Saban, 2000).

Gardner’a göre bireyler aynı düşünüş tarzına sahip değildir ve eğitim eğer farklılıkları ciddiye alıyorsa bütün bireylere en etkili şekilde hizmet etmelidir. Eğer bireyler farklı zekâ bileşenlerini tanıyabilirlerse karşılaştıkları problemleri çözmede daha şanslı olabilirler (Demirel-Şahinel, 1999).

Gardner, savunduğu çoklu zekâ kuramına uygun olarak zekânın özelliklerini de sıralamıştır. Ona göre;

- 1- Zekâ tekil değil, çoğuldur.
- 2- Her insan, dinamik bir zekâ birleşimine sahiptir.
- 3- Zekânın (farklı bölümlerinin) gelişimi aynı insanda ve insanlar arasında farklılık gösterir.
- 4- Zekâ, statik değil, dinamiktir.
- 5- Çoğul zekâ alanları belirlenebilir ve tanımlanabilir.
- 6- Herkes zekâ alanlarını geliştirme fırsatına sahiptir.

7- Bir zekâ alanının kullanımı diğer zekâ alanını geliştirebilir.

8- Gelişim teorisi, çoklu zekâ için de geçerlidir: zekâ gelişime açıktır.

9- Her zekâ alanı yaşına ve içinde bulunduğu duruma rağmen insana daha iyi bir insan olması için alternatif kaynak ve potansiyel sunar.

10- Zekâ alanları hakkında yeni bilgiler edindikçe yeni zekâ alanları ortaya çıkabilir (Özden, 2002).

Daha kısa bir ifadeyle zekânın özelliklerini üç grupta değerlendirmek mümkündür:

a- Zekâ, çok yüzlüdür.

b- Zekâ, dinamiktir ve karşılıklı etkileşim özelliği vardır.

c- Her insanın farklı bir yaratıcı beceri profili vardır (Robinson, 2003).

Çoklu Zekâ Kuramına Göre Sözcük Öğretimi

Yukarıda da ifade edildiği gibi her insanın temel bir öğrenme tarzı yani zekâ alanı vardır. Bu zekâ alanlarının özellikleri göz önünde bulundurularak yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde sözcük dağarcını geliştirmek ve yeni sözcükler öğretmek için hangi tekniklerin kullanılacağı belirlenmelidir. Unutulmamalıdır ki, sınıftaki öğrencilerin hepsi aynı zekâ türüne sahip değildir. Bu sebeple derslerde yeri geldikçe bütün öğretim teknikleri kullanılmalıdır.

Sözel Zekâ: Kişinin ana dili ya da yabancı bir dili kullanma kapasitesi ve düşüncelerini başkalarının anlayacağı şekilde ifade edebilme kapasitesidir (Özden, 2002).

Başka bir ifadeyle sözel zekâ, kelimeleri düşünme ve ifade etme, dildeki kompleks anlamları değerlendirme, kelimelerdeki anlamları ve düzeni kavrayabilme, şiir okuma, hikâye anlatma, gramer bilgisi, mecazî anlatım, benzetmeler, soyut ve simgesel düşünme ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisidir. Sözel zekâ gelişen insanın iyi bir hafızası vardır. Kelime oyunlarından hoşlanır. Sözel olarak iletişim kurar ve iyi bir sözcük dağarcığına sahiptir (Eren, 2001).

Yabancılara Türkçe öğretiminde sözcük dağarcığını geliştirmek ve yeni sözcüklerin öğrenilmesini sağlamak için bu zekâ türünün özellikleri dikkate alınarak sınıfta çeşitli okuma parçalarından yararlanılabilir. Ayrı-

ca ikili çalışmalarda veya grup çalışmalarında hikâye anlatırma uygulaması yapılabilir.

Hikâye oluşturma veya anlatırma olarak adlandırılabilen bu çalışmada bir olayın anlatıldığı tüm bir resim ya da resimler grubu, parçalara ayrılır ve her öğrenciye bu parçalardan birer tane verilir. Herkes elindeki resim parçasının neyi anlattığını söyler. Sonunda hikâyenin tamamı oluşturulmaya çalışılır (Demirel, 2003).

Soru-cevap da bu zekâ grubunun özellikleri dikkate alındığında, kullanılacak bir teknik olarak kabul edilebilir.

Mantıksal Zekâ: Matematiksel zekâ olarak da adlandırılan bu zekâ, sebep-sonuç ilişkisi kurabilme, bir şeyin çalışma ilkelerini ortaya koyabilme ve rakamlarla oynama kapasitesidir. Mantıksal zekâsı güçlü olanlar, soyut sembollerle çalışma ve yeni bağlantılar kurmada uzmandır (Özden, 2002).

Derslerde çeşitli nesnelere ne işe yaradığına dair sorular sorulmak suretiyle bu zekâ türüne sahip öğrencilere yönelik teknikler geliştirilebilir.

Görsel Zekâ: Resimler, şekiller, grafikler ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu nesnelere algılama ve muhakeme etme becerisidir. Görsel zekâsı gelişen insan, resimler ve şekillerle düşünür. Hayalinde canlandırdığı resimleri anlatabilir (Eren, 2001).

Görsel zekâyaya sahip kişiler, renklere karşı hassas ve duyarlıdır. Bu sebeple derslerde renkli materyallerden yararlanılmalıdır. Örneğin yazı tahtasına sözcük yazarken renkli kalemler kullanılabilir, renkli kağıtlara ya da karton parçalarına sözcükler yazılarak çeşitli oyunlar oynatılabilir (bu sözcüklerle gramer kurallarına göre çeşitli cümleler oluşturulabilir), üzerinde çeşitli çizimlerin bulunduğu fotografik kartlardan (flash kart) yararlanılarak hem nesnelere isimleri hem de eylemler öğretilir, çöp resimler yardımıyla uzun, kısa vb. sıfatlar kavratılabilir, cinsiyet belirten sözcüklerin öğretimi için çöp şeklinde çizilmiş aile fertlerinin figürlerinden yararlanılabilir, yine çöp adam şekilleriyle koş-, yürü-, yat-, otur-, yüz- vb. fiiller öğretilir, çeşitli yüz şekillerinin resmedilmesiyle mutlu, üzgün, gül-, ağla- vb. ifadeler adlandırılabilir, ayrıca cinsiyet ve yaşla ilgili kelimeler de çeşitli resimler yardımıyla kavratılabilir.

Sözcük öğretiminde çeşitli gazete ve dergilerden kesilmiş resimlerden yararlanılabilir. Bu resimler derste tahtaya yapıştırılır. Öğrencilere resimlerle ilgili çeşitli sorular sorulur ve bu resimlerin onlarda neler çağrıştırdığı öğrenilir. Her öğrencinin sorulan sorulara verdiği cevapta yer alan yeni kelimeler tahtaya listelenir. Böylece yeni bir çok kelimenin öğretilmesi sağlanabilir.

Sosyal Zekâ: Diğer insanları anlama yeteneğidir. başka bir ifadeyle, “grup içinde işbirlikçi çalışma, sözel ve sözsüz iletişim kurma, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama, yorumlama ve insanları ikna edebilme becerisidir”(Eren, 2001, s.20).

Bu zekâ türüne sahip insanlar, karakter ve kişilikleri anlamada ve değerlendirmede oldukça uzmandır. Bu insanlar, düşünme ve akıl yürütmede de çok yeteneklidir. Başkalarını anlayabilmek ve insan ilişkilerinde akıllıca davranabilmek, sosyal zekâsı üstün insanların en önemli özelliklerindedir (Özden, 2002).

Sözcük öğretiminde kullanılacak rol yapma, drama ve gösteri teknikleri bu zekâ türünün özelliklerine hitap eden öğretim teknikleridir. Çünkü bu zekâ alanına sahip öğrenciler, belli sözcüklerin öğretilmesini amaçlayarak hazırlanmış küçük piyesleri veya skeçleri izlemekten hoşlanırlar.

Ayrıca bu zekâ türüne yönelik bir etkinlik olarak sınıfta sözcük öğretimine dayalı çeşitli eğitsel oyunlar oynatılabilir.

Müzik Zekâsı: Sesler, notalar ve ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma, yeni sesler ve ritimler üretme yeteneğidir. Bu zekâyâ sahip insanlar, yeni öğrendikleri bir dilin telâffuzunu yakalama ve kullanmada oldukça yeteneklidirler (Özden, 2002).

Yabancılara Türkçe öğretilirken, sınıfta şarkıları kolaylıkla akıllarında tutabilen müziksel zekâyâ sahip öğrencilerin de bulunabileceğini düşünülmesi, dahası diğer öğrenciler için de müzikle eğitimin zevkli ve eğlenceli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, aralarında kafiye ya da ses benzerliği bulunan sözcüklerin seçilmesi de sözcük öğretimini kolaylaştırır (Kıvrar, 2000). Dolayısıyla sözcük öğretiminde çeşitli şarkılardan da yararlanılabilir.

Böyle bir uygulamada teyp veya bilgisayar yardımıyla bir şarkı baştan sona öğrencilere dinletilerek öğrencilere bu şarkının sözleri yazılı olarak verilir. Fakat bazı kelimelerin yeri boş bırakılır ve buraları öğrencilerin doldurmaları istenir. Böyle bir etkinlik, öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesine de yardımcı olur.

Doğa Zekâsı: doğadaki canlıların tümünü tanıma, araştırma ve canlıların yaratılışları üzerine düşünme becerisidir (Eren, 2001). Doğal kaynaklara ve çevreye yoğun ilgi gösteren bu insanlar bitkileri, hayvanları tanımaktan hoşlanırlar (Özden, 2002).

Sözcük dağarcını geliştirmek amacıyla bazı derslerin doğada (park, bahçe vs.) işlenmesi, bu zekâ türüne sahip öğrenciler için öğrenmeyi kolaylaştıracağı gibi aynı zamanda diğer öğrencilerin de dersi zevkle takip

etmelerini sağlar. Dersin işlenişi sırasında çevredeki çeşitli bitkilerin, ağaçların adları soru-cevap tekniğiyle öğretilir.

Bedensel Zekâ: Bedeni duyarlı ve etkili şekilde kullanma yeteneğidir. Bedensel zekâsı gelişmiş insanlar, hareketlerle, jest ve mimiklerle kendilerini ifade edebilirler, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilirler nesnelere parçalayıp bütünlemeyi severler, hareket ederek öğrenirler (Eren, 2001). Rol yapma, dramatizasyon, gösteri teknikleri bu zekâ alanına hitap eden tekniklerdir.

Bu zekâ alanına yönelik olarak drama ve gösteri tekniklerinden yararlanılabilir. Bedensel zekâ alanına sahip insanlar, nesnelere parçalayıp tamamlamaktan veya parçalanmış nesnelere tamamlamaktan zevk aldıkları için, öğrencilere çeşitli sözcüklerin yazılı olduğu küçük kağıtları dağıtılarak bunları birleştirmeleri ve gramer kurallarına uygun cümleler oluşturmaları istenebilir.

Bedensel zekâyâ sahip öğrencilere uygun, sözcük öğretimini amaçlayan çeşitli eğitsel oyunların oynatılması, daha önce de belirttiğimiz gibi hem bu zekâ alanına sahip öğrenciler için hem de diğer öğrenciler için dersi zevkli hâle getiren bir etkinlik olacaktır. İzgören (1999), bu oyunlardan birkaçının oynanma şeklini şu şekilde açıklamaktadır:

* **Mimikler:** Bu oyun sıfatların öğretiminde kullanılabilir. Sınıf iki gruba ayrılır. Öğretmen, her iki grubun sözcüsüne mimiklerle ifade edilebilecek 10-15 tane sıfatın aynı sırayla yazılı olduğu kağıtları verir. Aynı kelimeler, sıraları değiştirilerek öğretmen tarafından tahtaya yazılır. Grup sözcüleri konuşmadan, yüz ifadeleriyle kelimeyi anlatmaya çalışır. Grup, tahtadaki kelimeleri sözcünün anlatımına dayanarak sıralamaya çalışır.

* **Sessiz Sinema:** Bu oyunda sınıf ikiye bölünür. Grup sözcüsü, karşı grubun belirleyeceği özel isim içermeyen bir film adını konuşmadan sadece hareket ve mimiklerle anlatmaya çalışır. Gruba, filmin adını oluşturan her kelime için birer dakikadan toplam bir süre vermek yeterli olacaktır.

İçsel Zekâ: Gardner'a göre günlük hayattaki en önemli zekâdır. Kişinin kendisi ile ilgili bilgisinin olması ya da yaşamı ve öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almasına işaret eden zekâdır. İçsel zekâsı güçlü olan birey, kendi coşkularının sınırlarını anlayabilen, kendi davranışlarını yönetirken bunlara dayanabilen, güvenebilen kişidir. Böyle bir kişi, zamanında düşünmeyi, yanıtlamayı ve kendini değerlendirmeyi bilir. Düşünce ve duygular ne kadar bilinçli hale gelirse günlük yaşamla iç dünyamız arasındaki bağlar da o kadar kuvvetlenir. Kendi kendini gözlem bu zekânın geliştirilmesi için kullanılacak bir yoldur. Din adamları psikologlar, filozoflar içsel zekaları gelişmiş insanlardır (Demirel, 2003:151).

Soru-cevap, ikili ve grup çalışmaları tekniklerinden bu zekâ alanına yönelik olarak yararlanılabilir.

Sınıflarda içsel zekâsı gelişmiş öğrencilerin de bulunabileceği düşünülerek sözcük öğretiminde veya sözcük dağarcığının geliştirilmesinde bu zekâ alanına yönelik etkinliklerden yararlanılabilir. Örneğin öğrencilerden herhangi bir konu ile ilgili duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak sınıftaki arkadaşlarına anlatmaları sağlanabilir. Kelime seçiminde zorlandıkları anda çeşitli ipuçları yardımıyla gerekli yardım yapılabilir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Hangi Sözcüklere Öncelik Verilmeli ve Nelere Dikkat Edilmelidir?

Yabancı dil öğretiminde hangi sözcüklerin öğretilmesi gerektiği 17. yüzyılda Komenyüs tarafından açıklanmış ve “ilk olarak sık karşılaşılan sözcüklerin öğretilmesinin gerekli olduğu” belirtilmiştir (Demircan, 1983). Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretilirken, sözcük seçimi konusunda titiz davranılmalıdır.

Hem ana dili öğretiminde hem de yabancı dil öğretiminde, hedef dilin en sık karşılaşılan sözcüklerinin belirlenmesi, bu öğretimden alınacak sonucun başarılı olup olmamasında rol oynamakta, dili öğrenen kişiye en gerekli sözcüklerin belirlenmesi konusunda, özellikle sıklık sayımına dayalı çalışmalar yapılmaktadır (Aksan, 1990).

Öğrencilere hangi kelimelerin öğretilmesine karar verilirken hedef kitlenin özellikleri göz ardı edilmemelidir. Bunun belirlenebilmesi için ihtiyaç analizinin yapılması gerekir. Yabancılara Türkçe öğretirken amaç, bir yabancıyı Türkiye’de lisans veya lisans üstü eğitim yapabilmesini sağlamaksa öğretilecek sözcükler farklı, ev hanımlarına günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri düzeyde Türkçe öğrenmelerini sağlamaksa farklı olacaktır (Barın, 2003).

Öğretilecek sözcüklerin belirlenmesinde somut sözcüklerin soyut olanlara oranla daha kolay öğrenildikleri ve hatırlandıkları göz ardı edilmemelidir. Ayrıca akraba dillerdeki benzer sözcüklerin de öğrenilmesi ve hatırlanması daha kolaydır (Apeltauer, 1995). Burada, yine hedef kitlenin özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak yabancılara Türkçe öğretiminde sözcük öğretimini sağlamak ve sözcük dağarcığını zenginleştirmek amacıyla izlenebilecek çeşitli yolları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sözcükler, gerçek nesnelere yardımıyla öğretilir. Öğrencilere öncelikle o an eğitim ortamında bulunan nesnelere adları öğretilir

daha sonra da bu nesnelerin konumları ve özellikleriyle ilgili değişik sorular sorulur: Örnek: Kalem neyin yanında?, Kalem ne renk? vb.

2. Çeşitli araştırmaların sonucunda somut objeleri tanımlayan sözcüklerin, soyutlara göre daha iyi hatırlandığı ortaya konulmuştur. Bu verilere dayanarak sözcük öğretiminde somut isimlere öncelik verilmesi gerektiği söylenebilir.

3. Kısa okuma parçalarından yararlanılır. Bu parçalarda öğrencilere öğretilmek istenen sözcüklerin altı çizilerek daha belirgin hâle getirilir. Ayrıca öğrencilerin düzeylerine uygun kitaplar okumalarını sağlamak da öğrencilerin sözcük dağarcığını geliştirmeye yönelik bir etkinliktir. Bu kitapların seçiminde Türk kültürünü de yeteri kadar yansıtmayan kitapların göz önünde bulundurulmalıdır.

4. Yabancılara Türkçe öğretiminde sözcük öğretimini gerçekleştirebilmek için öğretmen kendisinden de yararlanabilir. Sınıfa kendi fizikî görüntüsüyle ilgili sorular sorması sözcük öğretiminde uygulanabilecek bir yoldur.

5. Kelimelerin eşleştirilmesi de sözcük öğretimine yardımcı olacak bir etkinliktir. Kelimelerin eş anlamlılarıyla, zıt anlamlılarıyla eşleştirilmesi sözcük öğretimini kolaylaştırır.

6. Sözcük öğretiminde belli konuların esas alınarak düzenlenmesi de önemlidir. Öğrenmede düzenlemenin önemli olduğunun gösterilmesi, 1960'lı yılların önemli gelişmelerinden biri olmuştur. İnsanların, öğrenme sırasında edilgin bir alıcı olmaktan çok, malzemeleri etkin bir şekilde işleyip düzenlediği kabul edilmektedir. Düzenlemenin öğrenme açısından önemli olduğu üç tür bulguya dayanmaktadır:

a) Birçok deney ve gözlemden, düzenlenmiş olan malzemelerin çok daha kolay akılda kaldığı görülmüştür.

b) Araştırmalarda kendi aralarında hiçbir ilgi olmayan malzemeler verilip deneklerden bunları akıllarında tutmaları istendiğinde, deneklerin genellikle bunları kendi kendilerine düzenlemeye çalıştıkları görülmüştür.

c) Deneklere verilen malzemeleri düzenleyerek öğrenmeye çalışmaları söylendiğinde, bunun da öğrenmeyi arttırdığı görülmüştür (Bilim ve Teknik).

7. Bir şeyler öğrenirken akılda bazı benzetmeler kurmak, konuyu daha canlı hâle getirir. Bu sebeple sözcük öğretiminde de söz konusu sözcüğün öğrencide neleri çağırabileceği üzerinde durmak, karmaşık sözcüklerin basit sembollerle algılanmasını sağlar (Omni, 1991).

8. Belleğin öğrendiği herhangi bir bilgiyi hatırlamasına yardımcı olan beş ana faktör vardır (Sünbül, 2003):

a- Öncelik: Beynin ilk ve son öğrenilen şeyleri daha iyi hatırladığını bilmek öğrencilere yeni bilgiler verirken öğretmene kolaylık sağlar. Bu şekilde dersin başında ve sonunda yeni kelime öğretimine ağırlık verilirken, dersin ortalarında daha önce öğrenilen kelimelerin hatırlanmasına yönelik çalışmalar yaptırılır.

b- Yakınlık: Daha önce belirttiğimiz gibi yakın zamanda öğrenilen bilgiler daha kolay hatırlanır. Bu sebeple her derste bir önceki derste öğretilen kelimelerin tekrarlanması gerekir.

c- Bağlantı: Birbiriyle bağlantılı konular, aralarında herhangi bir bağ bulunmayan konulara göre daha kolay hatırlanır. Bu yüzden öğretilecek sözcüklerin aralarında bazı bağlantıların bulunması ve bu bağlantılardan öğrencilerin de haberdâr edilmeleri, öğrencilerin yeni öğrendikleri kelimeleri çağrışım yoluyla daha kolay hatırlamalarını sağlayacaktır.

d- Göze Çarpıcılık: Tuhaf, sıradışı, göze çarpan konular daha kolay hatırlanır. Belleğin bu özelliği dikkate alınarak sözcük öğretiminde öğrencilerin eğlenecekleri ve kolay kolay da unutmayacakları çeşitli teknikler kullanılabilir. Örneğin bu amaçla eğitsel oyunlardan derslerde faydalanılabilir.

e- Tekrar: Yapılan deneyler, öğrenilen bilgilerin %70-80'inin ilk 24 saatte unutulduğunu göstermektedir:

Öğrenilenlerin büyük bir kısmının ilk 24 saatte unutulduğu gerçeği, ilk 24 saatte yapılması gereken tekrarları çok önemli hâle getirmektedir. Bu sebeple çalışma sonrası on veya on beş dakikalık bir aradan sonra on dakikalık bir tekrar yapılmalıdır. Bir gün sonra beş dakikalık bir tekrar daha yapmak, öğrenilenlerin ilk 24 saatte unutulmasını önleyecektir. Daha sonra bir hafta, bir ay ve altı ay sonra yapılacak üçer dakikalık tekrarlar bilginin kalıcı hafızaya (uzun süreli bellek) geçmesini sağlayacaktır (Duyar, 1997). Öğretilen sözcüklerden oluşan bulmacalar hazırlamak, sözcük öğrenimini zevkli hâle getireceği gibi aynı zamanda söz konusu tekrarları da yaptıracağı için öğretilen sözcüklerin unutulmamasını sağlar.

9. Sözcük öğretimi, öğrencilere belli bir mantık çerçevesinde verilmeli, gerektiğinde sözcükler, anlamları üzerinde tartışmalar yapılarak öğretilmeye çalışılmalıdır (Erkan, 1999). Bu şekilde öğrenciler sözcükler için daha fazla yoğunlaşırlar ve sözcükleri daha kolay öğrenirler.

10. Öğrencilere derslerde sayısız, gelişigüzel sözcükler öğretilmemelidir. Öğretilcek sözcükler derslere göre sınırlandırılmalı, her derste öğrenciye belli sayıda sözcük öğretilmelidir.

11. Sözcük dağarcığını geliştirebilmek için sınıfta çeşitli eğitsel oyunlardan da yararlanılmalıdır. Bu, sözcük öğretimi daha zevkli hâle getirecek bir etkinlik olacaktır.

12. Dramatizasyon tekniğine de sözcük öğretimi çalışmalarında yer verilmelidir. Örneğin öğretilen sıfatların çeşitli jest ve mimiklerle pekiştirilmeleri sağlanabilir. Böyle bir çalışmada amaç, öğrencilerin anlamlı jest ve mimiklerle, çeşitli sıfatlarla belirlenecek bir kelimeyi telaffuz etmelerini sağlamaktır:

- Ürkek bir sesle.
- Mutlu bir sesle.
- Yalvaran bir sesle.
- Suçlu bir sesle.
- Heyecanlı bir sesle.
- Masum bir sesle.
- Kızgın bir sesle.
- Şaşkın bir sesle.
- Israrlı bir sesle.
- Sıkılmış bir sesle.
- Kırgın bir sesle.
- Yüksek bir sesle vb.

Yabancılara Türkçe öğretiminde daha etkin bir sistemin oluşturulabilmesi, bu alanda kullanılacak uygun tekniklerin tespiti ile mümkündür. Dolayısıyla bu alanda kullanılacak teknikler, ilköğretim I. ve II. kademeye, yurt dışındaki Türk çocuklarına, Türk soylulara Türkçe öğretiminde kullanılanlardan farklı olmalıdır.

Türkçe öğretmenliği bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin bir kısmı, yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla ya yurt içindeki çeşitli kurslarda görev yapmakta ya da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışına gönderilmektedir. Ancak eğitim süresinin sonunda kursiyerlerin bir çoğunun Türkçeyi kurallarına uygun bir şekilde kullanamadıkları görülmektedir. Bunun en önemli sebebi, öğretmenlerin bu alanda eğitim verebilecek bir bilgi birikimine sahip olmamalarıdır. Çünkü mevcut programda Yabancılara Türkçe Öğretimi dersi bulunmamaktadır. Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili olarak Türkçe Eğitimi bö-

lümlelerinde uygulanmakta olan lisans programında da gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- AKSAN, Doğan. (1990). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara.
- APELTAUER, Ernest. (1995). “*İkinci Dil Ediniminde İçsel (Intern) Etkenler*”. Çev. Gülay CEDDEN. **Dil Dergisi**. S. 37.
- BARIN, Erol. (2003). “*Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi*”. **Türklük Bilimi Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı**. Niğde.
- DEMİRCAN, Ömer. (1983). “*Sözcük Öğretimi ve Türkçe- İngilizce Sözcük Yapım Türleri Üzerine Bir Karşılaştırma*”. **Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı**. S. 379-380. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DEMİREL, Özcan. ŞAHİNEL, S.(1999). “*Çoklu Zekâ Kuramı ve Düşünme Becerileri ile İlk Öğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Tümüleşik Dil Becerilerinin Geliştirilmesi*”. **Dil Dergisi**. S.80.
- DEMİREL, Özcan. (2003). **Yabancı Dil Öğretimi**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DUYAR, Melik Safi. (1997). **Yabancı Kelimeleri Beynin Doğal Prensipleriyle Öğrenin**. Ankara.
- DUYAR, Melik Safi. (1996). **Yabancı Kelimeleri Hafıza Teknikleriyle Öğrenin**. Ankara.
- EREN, Yavuz Kudret. (2001). **Çoklu Zekâ Teorisi**. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- İZGÖREN, Meltem Kutay. (1999). **Oyunlarla Dil Öğretimi**. Ankara: Academyplus Yayınları.
- KIRVAR, Suzan. (11-13 Mayıs 2000). “*Hızlandırılmış Öğrenme Metodu İle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi*”. **Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu**.
- OMNI (1991). “*Öğrenmeyi Öğrenmelisiniz*”. Çev. (Bilim ve Teknik). Gürkan ÖZTÜRK. **Bilim ve Teknik Dergisi**.
- ÖZDEN, Yüksel. (2002). **Kendini Gerçekleştir**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- ROBINSON, Ken (2003). **Yaratıcılık, Aklın Sınırlarını Aşmak**. İstanbul.
- SABAN, Ahmet. (2000). **Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim**. Ankara: Nobel Yayınları.
- SÜNBÜL, Ali Murat. (2003). “*Zihnimizi Tanıyor muyuz?*”. **Eğitime Yeni Bakışlar**. Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU. (1988). **Türkçe Sözlük**. Ankara.